

Utrikesdepartementet

Strategi för Sveriges utvecklingssamarbete för hälsa samt sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter 2025–2029

1. Utgångspunkter och mervärde

Denna strategi styr Sveriges utvecklingssamarbete för hälsa samt sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) under perioden 2025–2029.

Hälsa, SRHR och utbildning är grundläggande för mänsklig utveckling och avgörande för att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck. Gränsöverskridande hälsosamarbete kan vara motiverat, särskilt mot bakgrund av covid-19-pandemins samhällsomfattande konsekvenser och synliggörandet av begränsningar i global hälsostyrning, nationella hälsosystem, vaccinationstäckning men också individers utsatthet och sårbarhet. En förmåga att förebygga och hantera hälsohot och kriser i verksamhetsländer är samtidigt en säkerhetsfråga för alla länder, inklusive för Sverige. Hälsa och SRHR är prioriterade områden inom svenskt utvecklingssamarbete. Sverige har bred erfarenhet av att bidra till att stärka hälsa, inklusive finansiell styrning, kontroll, transparens och anti-korruption inom sektorn. Dessutom är Sverige internationellt pådrivande för en jämställd och inkluderande samhällsutveckling och försvarar hbtqi-personer, kvinnor och flickors egenmakt, åtnjutande av mänskliga fri- och rättigheter samt möjligheter.

2. Inriktning och mål

Målet för svenskt internationellt bistånd är att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck.

Biståndet utgör samtidigt ett viktigt verktyg för utrikespolitiken, och kan bidra till att främja och värna svenska intressen och prioriteringar.

Utvecklingssamarbetet inom denna strategi ska ta sin utgångspunkt i regeringens reformagenda för svenskt bistånd: Bistånd för en ny era – Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt (UD2023/17726). De principer som anges i Uppdrag om genomförande och uppföljning av biståndsstrategier (UD2024/17865) ska vägleda genomförandet.

Strategin ska gälla under perioden 2025–2029 och omfattar för Sida sammanlagt 4 300 miljoner kronor. Strategin styr användningen av medel som anslås under anslaget 1.1 Biståndsverksamhet under anslagspost 34 Hållbar utveckling i regleringsbrev avseende Sida för respektive budgetår, samt medel som anslås under anslagspost 34, Biståndsverksamhet, avseende förvaltningskostnader i genomförande av strategin.

Sidas verksamhet ska inom reformagendans tematiska prioritering ”Förbättrad hälsa för de allra mest utsatta” samt ”Stärka kvinnors och flickors frihet och egenmakt” genom denna strategi bidra till följande mål:

- Stärkta förutsättningar för god hälsa
- Stärkt kapacitet för att förhindra och bekämpa hälsohot
- Ökat åtnjutande av sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter

Sida ansvarar för att utveckla målens uppföljnings- och mätbarhet inom ramen för sin operationalisering av strategin, exempelvis genom formulering av indikatorer och/eller delmål.

3. Verksamhet och målrelaterad analys

Ett väl utformat utvecklingssamarbete, tillsammans med andra finansieringsformer, kan understödja länders egna ansträngningar att gå från fattigdom till välstånd och uppnå de globala målen för hållbar utveckling i Agenda 2030 samt Parisavtalet. Målen i Agenda 2030 kan enbart nås genom samverkan mellan en bredd av aktörer, såväl offentliga och privata som inom det civila samhället.

Med utgångspunkt i principerna för utvecklingseffektivitet ska Sveriges utvecklingssamarbete vara effektivt, relevant och katalytiskt och genom tydliga och realistiska krav stärka en långsiktig utveckling med brett ägarskap hos aktörer i samarbetsländerna. Verksamheten ska kunna genomföras i ett

enskilt land, i en grupp av länder, i en enskild region eller globalt. Även vid globalt inriktade insatser ska styrningen säkerställa ett konkret genomslag, t.ex geografiskt. Insatser ska kunna omfatta såväl länder för vilka Sverige har en bilateral landstrategi som länder där detta saknas. Verksamheten ska genomföras i låg- och medelinkomstländer som kan ta emot bistånd enligt OECD:s biståndskommitté DAC:s regelverk.

Strategins genomförande ska präglas av transparens och en tydlig verksamhetslogik, där kopplingen mellan identifierade behov, verksamhetsinriktning och önskade resultat är tydlig. Synergier ska sökas med relevant verksamhet inom ramen för Sveriges bilaterala, regionala, tematiska och globala strategier för att bidra till ett effektivt bistånd, ökat genomslag och konkreta förbättringar i verksamhetsländer.

Stora förbättringar har skett de senaste årtiondena med en långsiktigt positiv trend mot förbättrad hälsa, men flera kriser, som global pandemi, ekonomisk inflation samt fler och utdragna väpnade konflikter, har utmanat utvecklingstrenden. Extrem fattigdom liksom mödradödlighet ökade i vissa länder under delar av perioden för första gången på en generation. Konsekvenserna var särskilt allvarliga för människor som lever i fattigdom, då grundläggande hälso- och sjukvårdstjänster inklusive för SRHR, grundvaccinering och sjukdomsförebyggande och hälsofrämjande arbete undanträngdes.

Konsekvenser av hälsokriser, så som covid-19-pandemin, och väpnade konflikter och klimatförändringar har medfört negativa konsekvenser för utsatta grupper och försämrade villkor avseende bl.a. ekonomisk egenmakt, utbildning, hälso- och sjukvård samt mänskliga fri- och rättigheter, vilket har påverkat kvinnor och flickor oproportionerligt mycket. Detta har medfört fler barnäktenskap, fler tonårsgraviteter samt ökat könsrelaterat våld. Fler människor på flykt medför också stora utmaningar vad gäller tillgång till grundläggande samhällstjänster och inte minst barn har lämnats utanför system för rutinvaccineringar och regelbundna hälsokontroller under sin uppväxt.

Utbildning och andra sociala bestämningsfaktorer är avgörande för god hälsa och SRHR som i sin tur ger förutsättningar för minskad fattigdom, för människor att nå sin fulla potential och för ett samhälles utveckling och välmående. För att förbättra hälsan för de allra mest utsatta krävs en kombination av stärkt hälso- och sjukvård, stärkt beredskap för att bekämpa hälsohot, samt stärkt SRHR-arbete. Det finns starka kopplingar mellan hälsa,

SRHR, vatten, sanitet och hygien (WASH) och grad av utbildningsnivå bland annat för att minska mödra- och barnadödlighet och generellt motverka epidemier och minska smittspridning samt begränsa den ökande antibiotikaresistensen. Sidas verksamhet ska, inom ramen för denna strategi och andra relevanta strategier, eftersträva synergier mellan dessa områden för bästa möjliga måluppfyllelse.

Hälso- och sjukvårdssystem, inklusive SRHR-tjänster och WASH, behövs för att förebygga och hantera hälsohot. En växande andel fragila och kris- och konfliktdrabbade länder med svaga hälso- och sjukvårdssystem behöver hantera stora utmaningar, inklusive konsekvenser av migration och tvångsfördrivning, i vilka flickor och kvinnor är särskilt sårbara. Sidas verksamhet ska beakta dessa förutsättningar, och behov, i genomförandet av denna strategi.

I syfte att uppnå målet *stärkta förutsättningar för god hälsa* ska verksamheten, bidra till mer motståndskraftiga hälso- och sjukvårdssystem, ökad tillgång till hälso- och sjukvård, inbegripet sjukdomsförebyggande och hälsofrämjande insatser, samt bidra till hälsoinsatser för de mest utsatta i partnerländer.

Verksamheten ska direkt bidra till förstärkt beredskap och kapacitet för att *förebygga, förhindra och bekämpa hälsohot*. Förstärkt smittskydds- och folkhälsoarbete, minskad antibiotikaresistens, förhindrad spridning av infektioner och resistenta bakterier, tillgång till och ansvarsfull användning av antibiotika, samt förbättrad tillgång till rent vatten, säkert hanterad och hållbar sanitet och hygien – särskilt inom hälso- och sjukvård och skolor – bör vara del av verksamheten.

Tillgång till och kunskap om tjänster av god kvalitet, såsom allsidig och tillgänglig sexualundervisning och -information, moderna preventivmedel samt säker och laglig abort ska främjas för *ökat åtnjutande av sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter* samt omsättas i verksamhetsländer. Flickors utbildning är ett av de mest effektiva sätten att direkt förbättra och stärka SRHR: skolhälsovård, sexualundervisning och vaccinationsprogram kan vara konkreta delar av verksamheten. Det är viktigt att mäns och pojkars roll, ansvar och perspektiv uppmärksammas i såväl pågående som nya initiativ för ökad jämställdhet. Verksamheten kan också innefatta förebyggande insatser, stöd och vård efter olika former av sexuellt och könsrelaterat våld och ska förhindra skadliga sedvänjor, till exempel könsstympning och tvångssterilisering. Genom att integrera SRHR i hälso- och sjukvården ska

tillgång och tillgänglighet öka av dessa tjänster. Då mödra- och spädbarnsdödlighet i stor utsträckning kan förhindras, ska verksamheten bidra till ökad tillgång till adekvat vård, inklusive ökad tillgång till barnmorskor. Tillgång till rent vatten, hygienåtgärder, sanitet och effektiva antibiotika är en förutsättning för säker vård och tillhandahållande av SRHR-tjänster.

För att stärka den långsiktiga hållbarheten och effektiviteten i utvecklingssamarbetet ska klimatförändringarna genomgående beaktas och möjligheter att bidra till utsläppsminskningar och anpassningsåtgärder övervägas i all verksamhet. Där så är relevant kan klimat och miljö inkluderas som delmål i insatser som har ett annat huvudsyfte än klimat.

Strategins verksamhet kan bidra till att minska digitala gap och påskynda den digitala omställningen, vilket kan inkludera stöd till säker och betrodd digital infrastruktur samt tillhörande kompetens. Geopolitiska intressen samt informations- och cybersäkerhet ska i dessa fall beaktas.

Möjligheter till synergier finns med svenska intressen och den svenska resursbasen gällande handel, exportfrämjande, life science (livsvetenskap), forskning, klimatomställning, tillgång till energi, minskad miljöpåverkan, stärkande av det civila samhället, anti-korruption samt med humanitära insatser.

Inom strategins tematik ska Sida identifiera möjligheter att strategiskt, ändamålsenligt och flexibelt använda den svenska resursbasen, vilket avser en bred grupp av svenska aktörer inom offentlig och privat sektor samt akademien och det civila samhället. Strategins verksamhet ska, där lämpligt, inkludera nyttjandet av svenska lösningar, kompetenser och tjänster som efterfrågas av låg- och medelinkomstländer, exempelvis genom offentlig-privat samverkan som kan bidra effektivt till strategins mål. När relevant ska Sida samarbeta inom Team Sweden.

Vid de samråd som hålls mellan Regeringskansliet (Utrikesdepartementet) och Sida kan information komma att ges till Sida om regeringens tematiska prioriteringar, inklusive prioriterade länder.